

NARODNI GOSPODAR

GLASILO ZADRUŽNE ZVEZE.

Člani „Zadružne zveze“ dobivajo list brezplačno. — Cena listu za nečlane po štiri krone na leto; za pol leta dve kroni za četrt leta eno krono; za člane zvezinih zadrug po tri krone na leto. — Posamezne številke 20 vin.

Sklep urejevanja 5. in 20. vsakega meseca. — Rokopisi se ne vračajo. — Cene inseratom po 30 h od enostopne petit - vrste za večkratno insercijo po dogovoru.

Telefon štev. 216.

V Ljubljani, 10. avgusta 1910.

C. kr. poštne hran. št. 64.846
Kr. ogrske „ „ „ 15.648

Vsebina: Glavna skupščina Gospodarske Zveze v Ljubljani. Kratek pregled kmetijskega zadružništva v avstrijskih deželah. Plemena dobrih jajčaric. Vestnik Zadružne Zveze. Zadružni pregled. Gospodarske drobtine. Književnost. Razglas o sprejemu gojenk v gospodinjsko šolo. Občni zbori.

Glavna skupščina Gospodarske Zveze v Ljubljani.

Letošnja glavna skupščina Gospodarske Zveze v Ljubljani, pri kateri je bilo zastopanih 1175 glasov, se je vršila v ponedeljek dne 6. junija.

Predsednik Gospodarske Zveze, gospod J. N. Babnik otvori skupščino, konstatira sklepčnost in pozdravi navzoče zadružnike in došle goste. Deželni odbor kranjski zastopa dr. Vl. Pegan, „Goriško zvezo gospodarskih zadrug in društev“ dr. E. Lampe, „Zadružno Zvezo v Ljubljani“ njen podpredsednik stotnik v p. M. Kump in ravnatelj J. Traven.

Predsednik nato na kratko omenja smer, v kateri se razvija splošno narodno gospodarstvo sedanjega časa in poroča o delovanju načelstva v minolem letu.

Leto 1909 je bilo za trgovino nestanovitno. Bilo je leto draginje ter vzrok slabe kupčije. Trgovina profitira le o dobrih letinah, od visokih cen imajo dobiček le nekaterniki. Tudi naša kupčija z žitom in moko ni bila povoljna, pač pa ona s krompirjem zelo dobra. S tem deželnim pridel-

kom smo napravili lep promet. Nakupili in prodali smo v ljubljanski okolici in škofjeloškem okraju 149 vagonov krompirja. Tudi zelja je bilo obilo, le žal, da se ni mogel ves izdelek spraviti v denar. Vprašanj po fižolu v tej upravi dobi ni bilo veliko in je bil izvoz zgubonosan, kar se je letos popravilo. Fižol, kar smo ga imeli v skladišču, prodal se je proti nabavni in inventirani ceni, z dobičkom. Posrečilo se nam je namreč konjunkturo v pravem času izkoristiti kar najbolje. Mila zima je bila vzrok, da je bil eksport zelja in fižola tako minimalen. Kakor bode izvedeli iz poročila je bil promet kljub temu precej večji, kakor prejšnja leta.

Podjetja, ki smo jih ustanovili začetkom leta 1909, so se splošno lepo razvijala, kar svedoči njihove bilance. Družba z omejeno zavezo, tvrdka Kozina in drug vidno napreduje. Prva bilanca tvrdke je izkazala precejšen dobiček. Tvrdka podpira domačo obrt, posebno zobotrebcev veliko pokupi in izvozi. Izkupiček za zobotrebe pride v korist najrevnejšim slojem Dolenjske. Kozina in drug ima realizirati še drugo važno vprašanje glede na domačo obrt, o

čemer vam bomo poročali na prihodnjem občnem zboru „Gospodarske Zveze“.

Oddelek v Trstu je imel za prve mesece velik promet in bo prihodnost pokazala, če se bo to podjetje tako razvilo in postalo dobičkonosno, kakor je želeli. Podružnica bo morala osredotočiti svoje delovanje na prodajo deželnih pridelkov, da nam s tem pomaga okupirati jug pri izvozu deželnih pridelkov, kar je naš glavni smoter.

Zeljarstvo v Tomačevem smo povečali, popravili in z najnovejšimi stroji opremili. Zaradi mile zime pa, kakor že omenjeno, vsega zelja nismo mogli prodati.

V vsa ta podjetja smo investirali 442.055 K 66 h.

Blagovnega prometa je bilo s pomožno akcijo 8,052.925 K 94 h, brez pomožne akcije 5,858.015 K 45 h, torej več kakor v 1908. letu 1,599.147 K 37 h. Blaga se je prodalo brez pomožne akcije za 2,761.534 K 33 h več 916.966 K 75 h.

Naj mi bo dovoljeno navesti število vagonov v zadnji sesiji prodanega blaga. Razen nekaj vagonov sladkorja, riža, olja in drugega se je spečalo 60 vagonov različnega fižola, 29 vagonov koruze, 149 vagonov krompirja, 416 hlebov bohinjskega sira, 26 vagonov mineralnega superfosfata, 17 vagonov kajnita, 4½ vagona kalijeve soli, 100 vagonov Tomaževe žlindre, 16 vagonov smrekovih storžev, 7 vagonov bukovih drv.

Dobava volov za mornarico v Pulju je bila leta 1909 dobičkonosna, v letu 1910 nam pa preti zguba, ker so cene živine zdatno poskočile, mornarica nam jih je pa, ker imamo konkurenta, pred enim letom celo znižala.

V najkrajšem času bo pričela „Gospodarska Zveza“ z izvozom in razpečavanjem živine. S tem bo posestnikom dana prilika, svojo živino dobro prodati, kar bo gotovo našo živinorejo zdatno pospeševalo.

Trgovina z vinom se je konsolidirala, ker smo pridobili stalne odjemalce. Primanjuje nam le lepih prostornih kleti, čemur se bo odpomoglo z novim društvenim poslopljem.

Iz predstoječega razvidite, da smo kljub konkurenci in mnogih težkoč mogočno napredovali in upamo tudi v prihodnje najboljsh uspehov.

Ker naš promet od leta do leta narašča, nedostaja nam zadostnih skladišč za blago in smo v vedni zadregi zaradi prostorov. Nadejamo se, da bomo imeli že takoj prihodnje leto s pomočjo obljubljenih podpor svoj lastni dom.

Splošno se organizacija dobro razvija. Izjemo delajo nekatera slabo vodena konsumna društva. Imamo tri do štiri take zadruge, ki jih bomo morali sanirati ali likvidirati. Sicer pa moramo pohvalno omeniti, da se druga društva previdno vodijo. Največja hiba društev so bili neizkušeni in trgovine nevešči poslovodje. Da se temu v prihodnje temeljito odpomore, ima skrbeti zadružna šola, v kateri se bodo mladeniči poučevali v knjigovodstvu in zadružnih vprašanjih. Svetovali bi le, da se v to šolo pošljejo kolikor mogoče take moči, ki imajo že znanje v praktični trgovini.

Kakor ste, cenjeni navzoči, razvideli iz teh strogo stvarnih izvajanj, je „Gospodarska Zveza“ napredovala v vsakem oziru. Načelstvo se je trudilo biti kos nalogi, ki mu jo je poveril zadnji občni zbor. Če se nam je to povsem posrečilo, ne pristoji sodba nam, ampak današnjemu občnemu zboru.

Končno apeliramo, kakor vedno, na vse zadružnike, da se tesno oklenejo „Gospodarske Zveze“ in prepričani smo, da bomo z združenimi močmi prišli do zaželjenega cilja. V naših močeh ni, sedaj določiti, ali se bo vse posrečilo. Če pa storimo svojo dolžnost, nam vest ne bo očitala ničesar.

Blagajniško poročilo

poda ravnatelj S. Škrbine. S predležečim obračunom zaključuje „Gospodarska Zveza“ svoje šesto upravno leto. V tej upravni dobi je izvršila „Gospodarska Zveza“ sledeči denarni promet: blagovnega prometa je bilo 1909. leta 8,052.925 K 94 h, denarnega prometa pa je bilo 1909. leta 15,682.001 kron 64 h, skupaj torej 23,734.927 K 58 h. Ta promet se na posamezne račune razdeli nastopno: Naša terjatev pri zadrugah znaša 362.966 K 41 h. V splošnem se je poslovanje z gospodarskimi zadrugami bistveno uredilo ter je opaziti, da so zadruge svoja poslovanja krajevnim razmeram in potrebam svojih članov prilagodile, vendar so posledice slabe letine iz leta 1908. posebno kar se tiče porabe koruze, otrobov in drugih pridelkov za krmljenje bile tudi v letu 1909. skrajno občutne ter je veliki del teh potrebščin preskrbela „Gospodarska Zveza“ potom po ministrstvu vpeljene pomožne akcije.

Poslovanje na račun dolžnikov zaznamuje vesplošni napredek. Naša terjatev pri dolžnikih znaša 734.065 K 80 h. Ta izraba kredita na tem računu se opravičuje z velikim obratom, ki se je iz poslovanja pri tem računu dosegel. Izdatki znašajo v 1909. letu 4,167,361 K 8 h, proti lansko leto izkazanim 2,086.612 K 29 h. Vplačila dolžnikov pa znašajo 3,706.573 K 56 h, proti lanskoletno izkazanim 2,129.088 K 97 h. Ta veliki napredek zahteva tedaj tudi večji kredit, katerega se je moralo dovoliti. Ob enem pripomnimo, da je k temu računu priklonjen račun vojne mornarice v Pulju. Nadalje je akreditirana iz tega računa združena tvrdka Peter Kozina & Co., katero je „Gospodarska Zveza“ v letu 1909 financirala. Nadalje naša investiranja v nakupu mlinških produktov za mlin Količevo, kar v skupnem presega vsoto 440.000 K. Ako upoštevamo ravno navedeno, se naša terjatev

pri dolžnikih proti lansko izkazanim saldum 273.278 K 28 h ni bistveno izpremenila, kljub temu, da smo na tem računu tudi dosegli skoraj trikratni promet.

Iz ravno navedenega razloga je bilo treba tudi izérpati večji kredit — Naš dolg na tekočem računu je znašal koncem 1908. leta 778.636 K 17 h. Prejeli smo v 1909. letu 1,972.259 K 60 h. Vrnili pa smo 1,277.653 K 20 h, tako da znaša koncem leta naš dolg 1,473.242 K 57 h.

Koncem leta 1909 dolguje „Gospodarska Zveza“ različnim upnikom z dne 31. decembra 1909 še neplačane račune vsoto 131.094 K 34 h.

Naša terjatev pri poštni hranilnici je znašala konec decembra 1909. leta 121.913 kron 46 h.

Lanskoletni obračun izkazuje vrednost hiše v Trnovem po stanju z dne 31. decembra 1908 54.676 K 80 h. Popravila v letu 1909 znašajo 276 K 50 h, torej vrednost poslopja koncem leta 1909 54.953 K 30 h.

Račun deležev je znašal koncem 1908. leta 8360 K, vplačila v letu 1909 znašajo 114 K, tedaj znaša naš dolg na tem računu 8474 K.

Račun lastnih deležev. Naša terjatev na tem računu je znašala koncem 1908. leta 720 K, v letu 1909 izplačali smo deležev 48.500 K, tako da znaša naša terjatev na tem računu 49 220 K.

Račun inventarja se je dvignil od lansko leto izkazanih 14.214 K 9 h za nakupljeni inventar v 1909. letu 6239 K 14 h, skupaj 20.453 K 23 h; po odbitku 10% odpisa 2045 K 32 h na 18.407 K 91 h. — Naša terjatev na računu zeljarne je znašala koncem 1908. leta 6052 K 37 h, v letu 1909 smo nakupili surovine za 24.735 K 40 h, iz zeljarne pa smo vzeli v letu 1909 za 20.940 K 27 h vrednosti, tako da znaša vrednost tamošnje zaloge 9847 K 50 h. — Vrednost poslopja zeljarne je znašala 31

decembra 1908 15.076 K, adaptacija in popravila zeljarne v letu 1909 pa znašajo 3596 K 50 h. — „Gospodarska Zveza“ je izvršila leta 1909 v letu 1908 započeto, od c. kr. ministrstva dovoljeno pomožno akcijo v korist po suši oškodovanim posestnikom ter je v letu 1909 imela izdatkov 1,136.763 K 45 h, po odbitku iz leta 1908 izvirajočega preostanka 29.253 K 64 h, tedaj 1,107.409 kron 81 h. Vrnitve od strani deželne vlade in interesentov pa so znašale 1,058.147 K 4 h, tako da znaša naša terjatev na tem računu koncem 1909. leta 49.262 K 77 h.

Splošni rezervni zaklad je narastel z v letu 1909 prištevanimi obrestmi na 7040 K 34 h, pokojninski zaklad pa na 3669 K 56 h.

Glasom 31. decembra 1909 sestavljene blagovne inventure znaša vrednost blaga, ki se nahaja na skladišču, 176.318 K 54 h. Knjižni saldo iz računa blaga pa znaša 128.165 K 19 h, tako da znaša kosmati dobiček na blagu 48.153 K 35 h.

Kakor razvidno iz blagovnega prometa je „Gospodarska Zveza“ v l. 1909 prodala za 3,898.297 K 78 h. Po odbitku prodanega blaga na račun pomožne akcije v znesku 1,136.763 K 45 h, torej za svoj račun prodanega 2,761.534 K 33 h, proti v letu 1908 izkazanim 2,049.101 K 70 h, po odbitku pomožne akcije 204.534 K 12 h, 1,844.567 K 58 h, v letu 1909 več za 916.966 K 75 h. Ako primerjamo letošnji dobiček na blagu po 48.153 K 35 h s prodajnim blagom v znesku 2,761.534 K 33 h, razvidimo, da je „Gospodarska Zveza“ v blagovnem prometu delala z dobičkom 1 K 74 h pri 100 K prodanega blaga. — Na škonti je preostalo „Gospodarski Zvezi“ 25.478 K 23 h. Na vpisnini je prejela 28 K, prispevka je bilo vplačanega 665 K, najemnina hiše Trnovo znaša 3008 K 62 h, podpore po deželnem odboru kranjskem prejeli 3000 K, skupaj 80.333 K 20 h. — Nasproti temu pa je zabeležiti v izgubo:

10 odstotni odpis na inventarju 2045 K 32 h, izguba na obrestih 3545 K 76 h, stroškov 60.711 K 51 h, stroški hiše v Trnovem 1230 K 20 h, obresti rezervnih zakladov 606 K 24 h, izplačane provizije 1524 K 30 h, 69.663 K 33 h; torej čistega dobička 10.669 K 87 h. Ta čisti dobiček razdeliti je občenemu zboru v smislu § 10. pravil ter obenem razdeliti tudi iz leta 1908 še nerazdeljeni čisti dobiček po 8086 K 41 h, tedaj pride do razdelitve vsota 18.756 kron 28 h. Koncem leta 1908 je štela „Gospodarska Zveza“ 81 članic-zadrug, pristopile so v letu 1909 2 zadruge, skupaj 83, izstopila pa nobena, tedaj šteje „Gospodarska Zveza“ koncem leta 1909 83 zadrug. Stanje članov koncem leta 1908 je bilo 527, pristopilo jih je v letu 1909 25 članov, skupaj tedaj 552 članov; izstopil ni nihče. „Gospodarska Zveza“ je članica „Zadružne Zveze“ v Ljubljani.

Predsednik nadzorstva predlaga, naj se podeli odboru absolutorij, kar obvelja.

Čisti dobiček iz leta 1908 in 1909 v skupni vsoti 18.756 K 28 h se tako-le porazdeli: 30 odstotkov rezervnemu zakladu, 20 odstotkov pokojninskemu zakladu, 50 odstotkov se pa pripiše na nov račun.

O eksportni trgovini „Gospodarske Zveze“

poda nekaj podatkov ravnatelj S. Škerbine. Glede na eksport domačih zobotrebcev ima „Gospodarska Zveza“ že malone monopol. Izdelujejo se po najrevnejših krajih Dolenjske. „Gospodarska Zveza“ eksportira tudi v Levanto in sicer dela kupčije v Levanti le proti gotovemu denarju. „Gospodarska Zveza“ ima v Italiji 7, na Francoskem pa 4 zastopnike in izkuša, da se čimdalje bolj razširi eksport kranjskih kmečkih pridelkov. Kar se tiče eksporta čevljev, upa, da postane eksport večji, ko se skleneta z Rumunijo in Srbijo trgovinski pogodbi. V Ljubljani namerava „Gospodarska Zveza“

napraviti poseben oddelek za prodajo in za posredovanje kmečkih strojev. — Razprave se udeleže stotnik Kump, dr. Lampe, ki naglaša potrebo, napraviti tako izložbo kmečkih strojev, da bi stroji delovali in bi zato kmet imel večje veselje, da si jih nabavi.

Kurat Abram priporoča „Gospodarski Zvezi“, naj bi obrnila pozornost na nakup zgodnjega goriškega krompirja, ki ga imajo zdaj zgolj tržaški judje v rokah. Predsednik J. N. Babnik izjavi, da bo v tej zadevi storila „Gospodarska Zveza“, kar ji bo mogoče.

Predsednik naglaša, da čakajo „Gospodarsko Zvezo“ velikanske naloge. Priporoča, naj se reorganizira „Zvezino“ notranje poslovanje, odbor imej vsaj vsak teden seje.

Deželni poslanec Hladnik govori o nujni potrebi, da se bavi „Gospodarska Zveza“ s prodajo kmečkih strojev. Želi, naj bi fiksirala „Gospodarska Zveza“ cene.

Dr. Lampe želi, naj bi imela „Gospodarska Zveza“ več stika z ljudstvom, za kar naj skrbi po časopisju. Inzeratov, kakor druge tvrdke, „Gospodarska Zveza“ ne potrebuje, ampak tega potrebuje, da ljudje znajo, kaj da „Gospodarska Zveza“ dela. Deželni odbor namerava razstaviti na Dunajski cesti tam, kjer je bil kinematograf, stroje za mali obrt. Podpiral bi tudi razstavo kmečkih strojev, če jih razstavi „Gospodarska Zveza“.

Razprave se še nadalje udeleže Babnik, Stanovnik, ki želi, naj gleda „Gospodarska Zveza“ bolj na društva, s katerimi naj dela na sklepe, Babnik, Palme in Abram, nakar se vzame na znanje, da je odstopil iz nadzorstva nadzornik Ivan Podlesnik, nakar zaključi J. N. Babnik glavno skupščino.

Kratek pregled kmetijskega združenstva v avstrijskih deželah.

Spodnja Avstrija.

L. 1888 so se ustanovile prve hranilnice in posojilnice po sistemu Rajfajznovem s sodelovanjem deželnega odbora. Silno naglo so se razširile. Do l. 1908 je bilo 536 hranilnic in posojilnic z 55400 udi.

Zadruga imajo neomejeno jamstvo. Revidira jih deželni odbor.

Koncem leta 1906 je bilo vseh posojil za 27¹/₄ milijonov kron, hranilnih vlog za 567 milijonov kron. Leta 1899 je začela delovati zadruga centralna blagajna, registrovana zadruga z omejenim jamstvom. Tej centrali je bilo koncem leta 1907 pridruženih 524 hranilnic in posojilnic ter 169 kmetijskih zadrug. Članice so imele koncem l. 1907 pri centrali naloženih odvisnih novcev za 34 milijonov K. Centrala je pri članicah imela posojil v tekčem računu za 9¹/₃ milijonov K. Ostali denar je bil naložen v pupilarno varnih 4 % vrednostnih avstrijskih papirjih.

Tudi druge zadruga so se začele snovati. Prva skladiščna zadruga je bila ustanovljena l. 1898 v Pöchlarnu. Skladišče je bilo veliko za 60 vagonov blaga. Investicijski stroški so znašali 58000 K. L. 1899 je bilo ustanovljenih 9 skladiščnih zadrug, dve od teh sta investirali po 200000 K v skladišče. Koncem l. 1907 je bilo 21 zadrug z 9700 udi. Od države in dežele so prejele te zadruga do meseca junija 1904 podpore in brezobrestnega posojila 424000 K, podpore od lokalnih faktorjev 36700 K.

Tekom 4 let svojega obstoja so prišle skladiščne zadruga v jako kritičen položaj. Vzroki so bili: deležev je bilo premalo vplačanih, torej pomankanje investicijskega in obratnega kapitala, slabo gospodarstvo, nedostajanje komercialne centralizacije. Zguba je znašala koncem junija 1904 okrog 563000 K. Polom skladiščnih zadrug bi zelo škodo-

val zadružništvu, zato je priskočil tem zadrugam na pomoč deželni odbor. Skladiščne zadruge sedaj povoljno delujejo in so za kmeta velika dobrota.

Vseh mlekarskih zadrug je bilo 181 do konca l. 1907, od teh pripada organizaciji deželnega odbora 126, ki imajo 7600 udov. Samo 4 zadruge izdelavajo sir in maslo vse druge odpošiljajo mleko. Splošno vse mlekarske zadruge imajo lepe uspehe. L. 1900 se je ustanovila nižjeavstrijska mlekarna na Dunaju v XX. okraju. Deluje dobro; stavba in drugo je stalo 531000 K. Nji oddaja mleko 107 mlekarskih zadrug. L. 1907 so ji oddale mleka 18,900000 l, torej na dan povprečno 51800 l. Nižjeavstrijska mlekarna ima na Dunaju 88 podružnic.

Vinarskih zadrug je bilo ustanovljenih 10, od teh sta dve likvidirali, 8 vinarskih zadrug šteje 1107 udov ter deluje povoljno.

Mlinarski zadrugi sta samo 2. Meljeti svojim udom žito, sta aktivni in nista prejeli nikakih podpor.

Nakupovalne zadruge so samo 3.

Končno je omeniti zadruga za prodajo medu z 103 udi, ter zveza pridelovalcev pese, ki šteje 406 udov.

Koncem l. 1907 je bilo vseh zadrug 757 z 75000 udi. Revidira vse deželni odbor, ki je nastavljal posebni inspektorat. Revizija je brezplačna.

Gornja Avstrija.

Tudi v Gornji Avstriji je deželni odbor prevzel snovanje in revizijo rajfajznovk. Sam je preskrbel vzorna pravila za hranilnice, katera je potrdil deželni zbor v seji 5. oktobra 1888, izdal je deželni odbor tudi navodilo o vodstvu rajfajznovk.

Z razpisom z dne 19. februarja 1889 je deželni odbor opozoril vsa občinska predstojništva na to novo institucijo in obenem povabil vse duhovne in svetne oblasti k sodelovanju. Dne 1. julija 1889 je bila ustanovljena prva Rajfajznova hranilnica v Weis-

kircheu na Travni. Nato so se hranilnice in posojilnice po celi deželi hitro množile. Deželni odbor je prvi dal incijativo za ustanavljanje hranilnic, pa tudi pozneje ni v nemar pustil zadružništva. Občni zbori so se vršili po intervenciji deželnih uradnikov; v raznih mnogih dopisih je deželni odbor dal pouka zadrugam. V izveštjih gornjeavstrijskega deželnega kulturnega sveta je vpeljal posebno rubriko „Raiffaizen-Zeitung“ itd.

V Linzu in na poljedelski ter sadjarski šoli v Ritzlhofu so se vršili posebni tečaji za izobrazbo dobrih knjigovodij pri hranilnicah in posojilnicah. Deželni odbor je prevzel revizijo hranilnic in posojilnic. V novejšem času je vpeljal takoimenovane generalne revizije, h kateri pridejo vsi vlagatelji ter posojilojemalci s knjižicami. Primerjajo se številke v zadružnih knjigah z zneski v strankinih knjižicah. Poročila o revizijah, o pridobitinskih in gospodarskih zadrugah se obravnavajo v sejah deželnega odbora.

L. 1902 je deželni odbor ustanovil posebni deželni zadružni urad, katerega namen je gojiti in pospeševati zadružne interese. Vsaki na novo ustanovljeni hranilnici da deželni odbor posojila 4000 K z 3 % obrestmi ter 200 K brezobrestnega posojila.

Deželni odbor je prevzel pravno varstvo zadrug nasproti oblastem in to tudi z uspehom izvršuje.

Izprva je ena hranilnica svoje odviše novce posojala drugim hranilnicam. Tekom časa se je pa pokazala potreba, da se ustanovi centralni zavod, ki bi prevzel denarno poravnavo. Tako se je ustanovila gornjeavstrijska zadružna centralna blagajna, ki je pričela delovati 1. julija 1900 pod nadzorstvom deželnega odbora. Zadružna centralna blagajna oskrbuje tudi skupni nakup kmetijskih potrebščin in skupno prodajo kmetijskih pridelkov. Zlasti pa podpira centralna blagajna prodajalne zadruge. Brez njene podpore bi prodajalna zadruga gorenjeavstrijskih ščetarjev (ščetka Karde dispacus) in mle-

karska organizacija težko premagali svoje prve nevarnosti.

L. 1896 se je ustanovila prodajalna zadruga gornjeavstrijskih ščetarjev. Zadrugi se je od 900 kmetov, ki pridelujejo ščetke takoj pridružilo 850. Posrečilo se je, da se je po vplivu zadruge zvišala cena ščetkom, ki se rabijo pri izdelovanju sukna.

Mlekarstvo donša lepe dohodke. L. 1900 se je v Schärdingu ustanovila prva centralna zadruga za prodajo čajnega masla. Centralni zadrugi v Schärdingu so se pridružile druge mlekarske zadruge. Zelo koristno se je izkazalo to, da zadrugniki teh zadrug niso smeli pet let izstopiti iz njih. Pravno varstvo in revizijo teh zadrug je prevzel deželni odbor, ki je nastavljal posebnega mlekarskega nadzornika.

L. 1907 je 13 mlekarskih zadrug poslalo centrali 367704 kg masla. Cena je bila ugodna.

L. 1905 so pričele te zadruge s prodajo jajc. In res kmetje so se otresli raznih jajčarskih prekupev in dobivajo jajca dražje plačana. Za prodajo jajc so se ustanovile posebne zadruge, ker so mali posestniki pač lahko jajca oddajali, ne pa mleka. Jajca se plačujejo ne po kosih, ampak po teži. Zadruge pošiljajo jajca centrali, mlekarski centrali, kateri pripadejo jajčarske zadruge kot članice. Vsako jajce se v centrali preskuša; slaba jajca se zavrnejo. L. 1907 je bilo 16 zadrug za prodajo jajc, ki so oddale centrali 2,817000 jajc.

L. 1907 se je v Schärdingu ustanovila tudi zadruga za prodajo medu.

Centrala v Schärdingu ima kupčijsko dobro izvežbano osebje ter ima radi prodaje masla potnike.

Poleg masla prodajajo ti potniki tudi jajca in med in nima radi teh dveh stvari nikakih večjih izdatkov. Končno bodi še omenjeno, da je bilo koncem leta 1906 vseh rajfajznovk 233, udov 24407, deležev za 554.020 K, hranilnih vlog za 32,393.769

K, posojil za 17,323.585 K, prometa za 51,534.054 K, rezervnega zaklada za 888.377 K. Koncem l. 1909 je bilo vseh zadrug 299 in sicer 250 rajfajzenskih posojilnic ter 49 drugih zadrug, med njimi 2 skladišni, 15 mlekarskih, 29 za prodajo jajec, 6 za vnovčenje medu, 2 pašniški in ena za prodajo živine.

Solnograško.

Na Solnograškem je bila ustanovljena prva rajfajznovka l. 1891. Od l. 1893 dalje dá deželni odbor kot prispevek k ustanovnim stroškom do 250 K podpore, ozir. 100 ali 200 K brezobrestnega posojila. Od l. 1898 dalje oskrbuje deželni odbor pravno varstvo in revizijo onim zadrugam, ki se prostovoljno njemu podvržejo.

Tudi tu je bilo več tečajev za izobrazbo voditeljev zadrug.

Izprva so zadruge same med seboj si denar poravnale. L. 1905 se je pa ustanovila zadružna blagajna, h kateri je od 45 zadrug takoj pristopilo 42. Tej centralni blagajni da dežela vsako leto 2000 K podpore.

Kmetijske potrebščine oskrbuje na Solnograškem c. kr. kmetijska družba. Deželni zbor je bil proti temu, da bi kreditni zavodi oskrbovali tudi kmetijske potrebščine.

Koncem l. 1906 je bilo vseh hranilnic in posojilnic 45, udov so imele 4597, deležev za 90.706 K, vlog za 7,200.111 K, posojil za 4,700.498 K, rezervnega zaklada za 105.082 K.

Pri zadr. centralni blagajni v Solnogradu je bilo koncem l. 1906 vlog za 1,327.847 K, posojil za 108.079 K. L. 1909 je osrednja blagajna štela 44 rajfajzenskih posojilnic.

Nemško Štajersko.

Tudi na Štajerskem je deželni odbor vzel snovanje rajfajznovk v svojo oskrb. Vsaka nanovo ustanovljena zadruga je prejela od dežele 400 brezobrestnega posojila, razun tega so dobile hranilnice posojilo do

4000 K po 3⁰/₀, vračljivo v 10 letih. Odvišne novce si zadruga nalagajo v štajerski eskomptni banki v Gradcu, pa tudi med sabo so hranilnice denar poravnale.

Koncem l. 1906 je bilo 269 hranilnic in posojilnic. Deležev je bilo pri 259 zadrugah tedaj za 527.973 K, vlog za 19.753.635.73 kron, posojil 14.877.587.59 kron, vlog pri zvezi za 5.850.722.65 K, posojil pri zvezi 1.688.149.79 kron, rezervnega zaklada za 441.438.56 K.

Koncem leta 1907 je bilo vseh hranilnic in posojilnic 277, od teh jih je bilo pri zvezi 361, deželnemu odboru jih je bilo podrejenih 16. Na Gornjem Štajerskem jih je bilo 74, na Srednjem Štajerskem jih je bilo 175, na Spodnjem Štajerskem pa 28 zadrug.

Koncem l. 1909 je štela zveza 342 zadrug, med njimi 272 rajfajzenskih posojilnic, 1 skladiščno, 1 hmeljarsko, 1 mlinarsko, 5 mlekarskih, 3 sirarske, 4 kletarske 8 nakupovalnih in prodajalnih, 29 živinorejskih, 1 bikorejsko, 1 sadjarsko in 4 trsničarske zadruga.

Omeniti je, da je bila l. 1900 ustanovljena zveza kmetijskih zadrug v Gradcu. Pristopilo je zvezi takoj 106 rajfajznovk in 4 druge kmetijske zadruga. Koncem leta 1907 je bilo pri zvezi 261 rajfajznovk, 49 kmetijskih zadrug, 7 kmetijskih društev in 3 centrale, torej skupaj 320 zadrug.

Deželni odbor je pospeševal tudi živinorejo s tem, da je osnoval živinorejske in bikorejske zadruga. Koncem leta 1907 je bilo 23 živinorejskih zadrug. 11 zadrug je gojilo murbodensko raso, 1 muricodolsko, 2 murbodensko in muricodolsko, 5 pincgavsko, 2 mariahofersko, 2 gorsko pisano raso. Vseh 23 živinorejskih zadrug je koncem leta 1907 imelo 3123 udov. Bikorejskih zadrug je bilo koncem l. 1907 66. Od teh je imelo 23 zadrug murbodenske bike, 21 mariahoferske, 20 pincgavske, 1 muricodolske, 1 avstrijsko pisane bike. Le one ži-

vinorejske in bikorejske zadruga so dobile deželno podporo, ki so sprejele pravila, od deželnega odbora izdana, in ki so se podvrgle kontroli deželnega odbora.

Razun tega so bile na Štajerskem koncem leta 1907 3 konjerejske zadruga, ki so se pridružile zvezi.

Izmed 5 mlekarskih zadrug se mora predvsem omenjati prva štajerska mlekarna v Gradcu. Ustanovljena je bila pomladi leta 1879, l. 1887 je napravila v Mariboru podružnico, a jo je kmalu opustila, l. 1888 je napravila na Dunaju podružnico, a jo je l. 1907 prodala. Zadruga je imela koncem l. 1907 114 udov z 1198 deleži, sprejela je l. 1907 3.615.920 l mleka ali dnevno 12.507 l.

Koncem leta 1907 so bile pri zvezi tele nedenarne zadruga:

- 1 skladiščna zadruga.
- 1 skladiščna zadruga za hmelj.
- 5 mlekarskih zadrug.
- 3 sirarske zadruga.
- 4 kletarske zadruga.
- 1 bikorejska zadruga.
- 22 živinorejskih zadrug.
- 3 konjerejske zadruga.
- 6 kmetijskih nakupovalnih in prodajalnih zadrug.
- 1 zadruga za prodajo sadja.
- 1 zadruga za vzgojo semen.
- 1 trtorejska zadruga.

Skupaj 49 zadrug s 5156 udi.

Dalje so pri zvezi:

- 2 sadjerejski in vinorejski društvi.
- 1 kletarsko društvo.
- 3 druga društva.

Skupaj 7 društev z 935 udi in naposled 3 centrale z 16.333 udi.

Hranilnice in posojilnice se pečajo tudi z nakupom kmetijskih potrebščin in s prodajo kmetijskih pridelkov in domačih industrijskih izdelkov. Ako je pri nakupu ali prodaji blaga kaka izguba, jo imajo poravnati samo oni udje, ki so pri tem ude-

leženi. Skupno se nabavlja samo ono blago, katero se rabi v večji množini, kakor gnojila, krmila, semena, kmetijski stroji, plemenska živina itd. Manufakturnega in kolonijalnega blaga pod nobenim pogojem ne smejo hranilnice naročati. Stvari, ki se stalno rabijo v kmetijskem obratu, kakor n. pr. stroji, udje skupno poravnajo. Blagovni promet čedalje bolj narašča:

Leto	kupljeno blago	prodano blago
1901	84.572·85 K	179.383·18 K
1903	548.662·88 „	576.582·08 „
1905	702.124·36 „	653.064·72 „
1907	1.239.139·57 „	1.331.941·76 „

Za razpečavanje deteljnega semena je zveza ustanovila posebno postajo za čiščenje deteljnega semena in je preskrbljevala kmete s pristno štajerskim deteljnim semenom.

Zveza je skrbela tudi za razpečavanje štajerskih vin. Napravila si je l. 1903 v to potrebne kleti. Uspehi pri tej kupčiji so bili zelo povoljni. Promet z vinom se je tako-le razvijal:

Leta	Litrov	Leta	Litrov
1901	3.222	1905	328.665
1902	31.911	1906	455.550
1903	245.641	1907	540.763
1904	278.014		

Zveza je napravila vzorno klet za vnovčenje sadja in za napravo mošta. Precej štajerskega sadja se sedaj ugodneje proda.

O slovenskih zadrugah na Spodnjem Štajerskem spregovorimo kasneje.

Plemena dobrih jajčaric.

V prejšnjih člankih smo slišali, da delimo čistokrvna kokošja plemena 1.) v dobre jajčarice, 2.) v kokoši za meso, 3.) v plemena obojih lastnosti, ki pa ne dosežejo v obojem niti prve, niti druge vrste, temveč zaostajajo gotovo v jedni ali drugi lastnosti ali pa v obeh za prvima, kakor je to v vsej živinoreji splošno. Pa tudi prvi dve vrsti nimata splošno in brezizjemno najboljših in

vsem zahtevam ustrežajočih živalij, ker te se dosežejo le s skrbnim in vestnim odbi-
ranjem, kakor sem že razpravljal v prejšnjih številkah. Izborne jajčarice in zelo dobrega in obilega mesa so pač le izjeme. Pač pa so velike in težke kokoši zelo nagnjene za kokanje in pravi valilni stroji. V Nemčiji podlože n. pr. riandotkam trikrat po vrsti jajca in sede ves čas. Vsakokratno izvaljene piščance pa zrede z umetnimi kokljami. Seveda je treba kokljam močne in dobre hrane vsak dan.

Vpoštevati je pa pri dobrih jajčaricah tudi debelost oziroma težo jajec. Dasiravno ni še vpeljana kupčija za jajca po teži, vendar se na težo ozira vsak trgovec in konsument. Nemci imajo najboljšo jajčarico „hamburgsko pleme“, pa vsled silno drobnih jajec ne pride niti v poštev.

Po teh opombah preidemo k raznim dobrim jajčaricam, katere hočem opisati.

1. Italijanska jerebičarica.

Znana je tudi pod imenom „jerebičarica“ ali „italijanka“ na kratko imenovana. To pleme je danes razširjeno po vsej Evropi in priznано kot najboljša za jajca. Doma je iz Laškega, koder jo imajo kot domače pleme, kakor ima Nemec svoje domače, tudi Štajerc, Francoz i. t. d. Perutninarji so po izkušnjah prišli do prepričanja, da jerebičarica nadkriljuje vsa plemena z ozirom na število jajec, ker je najrodovitnejša. Posebno ugaja našim kmečkim razmeram, kjer je povsod dobra in obilno pašje. Ona je namreč najpridnejša iskalka hrane v prosti naravi. Neutrudljivo išče hroščev, črvov, zrnja i. t. d. Vsled njene pridnosti stane njena prehranitev mnogo manj, nego drugih plemen. Po velikosti je podobna našim srednjim kokošim in doseže 2 kg žive teže, petelin pa do 3 kg. Rekli smo, da nadkriljuje jerebičarica v nesenju jajec vsa druga plemena; kajti povprečno nam da 150 jajec po 60 gramov na leto. Po skrb-

nem odbiranju najboljših jerebičaric dvignemo število jajec tudi na 180 v letu. Druga njena dobra lastnost je hitra rast. V perje pridejo hitro, jarčice so pa spolno zrele že z 5 mesecem. Vsak si tedaj lahko izračuna, kedaj mora nasaditi, da pride v najbolj kritičnem času do jajec. Avgusta vse kleči, septembra in oktobra so kokoši v mavsanju. Te tri mesece so jajca zelo draga. Ako nasadimo sredi februarja jerebičarice, nam sredi avgusta jarce že neso, aprila izvaljene pa neso septembra. Še hitreje pa so domače, križane z italijanskim petelinom. Te mi prično nesti že po 4¹/₂ mesecih, o čemur imam skušnjo. Težka plemena dosežejo spolno zrelost še le po osmem mesecu. Nasaditi bi jih morali že o Božiču, da dobimo septembra jajca. V tem mrazu zrejen zarod pa je slaboten, kilav, pa tudi večina pogine.

Vrhu tega so jerebičarice izborne zimske jajčarice. Zopet velika prednost za časa dragih jajec.

Njena velika plodovitost jo pa ne usposoblja za valjenje, pa tudi piščance vodijo slabo in prav hitro puste. Kdor nasadi jerebičarico, bo doživel veliko razočaranje. V največ slučajih mu pusti gnezdo, ako pa izvali, se pase sama, ker jo sili narava in plodovitost k obilni hrani in vsled tega zanemarja mladiče. Kmalu se oglasi plodovitost, začne nesti in pusti piščance še gole.

Kdor se tedaj peča z rejo jerebičaric, si mora že preskrbeti dobrih domačih kokelj za valjenje in pašo. Brez tega ne gre. Pri tej priložnosti povdarjam iz lastne izkušnje, da sem velik nasprotnik velikih kokelj. Res poskrivajo ti velikani 18—20 jajec, toda vspehi so zelo slabi. Nekaj jajec z slabimi lupinami pomendrajó že med valjenjem, kar provzroča poleg škode mnogo neprilik z čenjenjem ostalih jajec in gnezda, sicer se nam zaredi mrčes v gnezdu, v zamazanih jajcih pa se poduše mladiči. Največ škode pa napravijo težke koklje za časa izvaljenja.

Nakavsana in počena jajca pomečkajo s svojo težo, že izvaljena piščeta pohodijo, ker so silno nerodne. Ako jih sproti proč jemljemo, postanejo koklje nemirne, pohodijo in potlačijo druge, če jih pustimo, zopet podušijo mladiče. Končni rezultat: iz 18—20 jajec dobimo 10—12 piščet. Če pa nasadimo srednjo domačo kokoš in podložimo 13—14 jajec, dobimo 12—13 piščet; kako jajce je v tem številu gotovo neoplojeno. Te koklje so silno skrbne, previdne in lahke. Z malimi kokljami sem dosegel vedno lepše vspehe, kakor z velikimi.

Temu plemenu se očita pogosto mehkužnost in nezmožnost kljubovati vremenskim spremembam. Na stvari je sledeče: Naravnost iz vroče Italije importine kokoši so resnično zelo občutljive in mehkužne. Pri-neso tudi večkrat seboj kužne bolezni in nam postanejo nevarne. Iz teh razlogov ne priporočam kupovati v Italiji tega plemena, pač pa v severnih, mrzlejših krajih, kjer so že podnebja in mraza privajene. Take aklimatizirane kokoši vspevajo v našem podnebjú prav dobro. Če so v Prusiji z njimi zadovoljni, bodo ugajale tudi nam. Resnično pa je, da rabijo ob mrzlih dnevih zavetja in poštenih kokošnjakov, ker jim sicer ozebajo grebeni, mraz pa vpliva tudi na plodovitost. Pri nas je za kokoši še vedno vse dobro. Drugi živini skrbimo za gorke prostore, kokoši pa spe na prepihu nad drvarnicami in na drugih nezavarovanih prostorih, kjer prezebajo celo zimo. To je naravnost kruto in neusmiljeno.

Na zaprtih prostorih ne vspevajo radi pomanjkanja paše tako dobro. Je pa tudi križ z njimi, ker so zelo plašne in leteče in je ograja navadno prenizka, posebno petelinu, ki hodi rad drugam v vas.

Kakor sem že omenil, da izborne jajčarice nimajo mnogo in okusnega mesa, pripomnim pri jerebičaricah, da je to ravno pri tem plemenu uresničeno. Meso ima debela vlakna, ni finega okusa in tudi ni sočno.

Mnogo teh nedostatkov se pa da z pravilnim pitanjem odpraviti, zlasti pri piščancih. Kakovost mesa je odvisna več ali manj tudi od hrane, ne samo od plemena.

Manjša vrednost za meso je tedaj edina slaba stran tega plemena.

Perutninar-plemenorejec pa mora zlasti paziti na pravilen greben. Mnogokrat imajo kokoši tako velik greben, da jim visi čez oko in jih pri iskanju živeža hudo ovira. Za pleme odbiramo vedno kokoši z manjšim grebenom, da dobimo tudi zarod kokoši z primernim in ne prevelikim grebenom.

Podvrženo je pa to pleme boleznim, posebno difteriji in nahodu.

Plemenski znaki italijank sploh so ti-le: Velikosti so kakor naše domače, srednje velike kokoši; trup je širok; hrbet zaokrožen; polna in napeta prsa; navaden, velik in globoko nazobčast greben, ki je pri petelinu stoječ in ob glavi debel, pri kokoših pa nagnjen na stran; velika in bela ušesa; podbradka posebno pri petelinu zelo velika; noge rmene in brez perja; močni in trdo ob životu ležeči peruti; krepko razvit rep, v katerem ima samec več modro-zelenih srpasto zakrivljenih peres, ki pa ne smejo stati navpično ali morda celo proti vratu nagnjena, kakor pri veverici; samec je po prsih temne, samica pa rdečkasto-rjave barve.

Imenovali smo jih jerebičarice, ker imajo perje ravno take barve kakor poljske jerebice, posebno mlade jarice so zelo jerebicam podobne. Imamo pa tudi italijanske bele, črne, grahaste barve kakor Plymouth-Bocks ali Mechelner. Amerikanci so poslali na trg celo italijanke, katerim so z plemenjevanjem vzgojili rožnat (dopelt) greben.

2. Minorka.

To pleme postavimo lahko v vrsto italijank glede na plodovitost in dobičkonosnost. Mnogokrat vidimo kokoši črne in v zeleno spreminjajoče se barve srednje ve-

likosti, katere gospodinje zelo hvalijo, kako so pridne. To so deloma čistokrvne, deloma pa križane minorkke, ki to pohvalo tudi po vsem zaslužijo.

Po vnanjosti je minorka podobna italijanki, ako izvzamemo barvo, le život je nekoliko daljši in zajetnejši in na višjih nogah. Glede na meso je minorka boljša od italijanke, ker da nekaj več in tudi boljšega mesa. Plodovitost je tudi visoko razvita, kakor pri italijankah, ker da tudi preko 150 jajec po 60 gramov na leto. Spolno pa je zrela dva mesca kasneje in začne nesti še le z sedmim mescem. Minorkke so posebno priljubljene tam, kjer rede kokoši v omejenih prostorih. Ona namreč ni tako pridna pri iskanju hrane kakor italijanka, dasi je na prostem tudi precej živahna. V Nemčiji je na mnogo krajih izpodrinila italijanko. Glede na valjenje in vodenje mladičev ima minorka iste lastnosti, kakor italijanka.

Plemenski znaki minorkke so sledeči: Život je zajeten, a vendar ne otepen in prav elegantne vnanjosti; glava je široka in visoka, na njej pa stoji pokončno visok in navaden greben, ki je nekoliko bolj zaokrožen kakor pri italijanih, samici pa visi na stran in postaja, prebujno razvit, nadležen pri iskanju hrane; koža na glavi je rdeča; ušesa velika in bela; podbradka velika; rep velik z mnogimi srpastimi peresi, ki pa tudi ne sme viseti proti vratu; veliki, močni in k životu stisnjeni peruti; noge brez perja in temne; prsa polna in napeta; barve je črne in na zeleno spreminjajoče se. Petelin tehta do 4 kg, kokoš 2½ kg.

Minorkke pa imamo tudi bele barve, ki pa se glede na korist in lastnosti v bistvu ne razločujejo prav nič od črnih.

3. Andaluzijanke.

Andaluzijanka je zelo podobna minorki in je skoro gotovo izrejena potom plemenjenja iz plemena minork. Glede na splošno

korist stoji andaluzijanka na istem višku, podobna je pa tudi po vnianosti zelo minorki, samo da je vitkejšega života in višnjevo-sive barve. Višnjeva barva pa ni stalna, temveč se mnogokrat v istem rodu spreminja v temnejše in svetlejšje barve, večkrat pa so mladiči črni, beli in marogasti. Barva pa ne vpliva prav nič na korist plemena. Najlepša je temno-višnjeva andaluzijanka, ki ima na prsih in hrbtu vsako pero temno obrobljeno. Druge lastnosti so ednake onim italijank in minork. Pri nas to pleme še ni razširjeno.

Znaki so: Precej vitek život, pa vendar poln; kljun temne barve; greben kakor pri minorkah, samo nekoliko manjši; rdeča glava; beli ušesi; podbradka dolga; rep je razvit kot pri minorkah; gole noge višnjev-kasto-črne barve; temno obrobljena peresa; vrat in rep črno-višnjeva; teže in velikosti kakor minorka.

4. Brakel.

Kar je minorka kot čistokrvno pleme ob sredozemskem morju, to je brakel v Belgiji. V lastnostih tekmuje z minorko in italijanko, tudi nese že v 5—6 mescu in je dobra zimska jajčarica. Vsled tega je zelo razširjena po Nemčiji; posebno jo priporoča njena utrjenost, ker je zrastle v domačem in precej trdem podnebnju.

Znaki tega plemena so: Perje je črno-belo pikčasto; po teži in velikosti prekosi nekoliko italijanko; temno-višnjeve noge; črne oči; višnjev-kasti ušesi; navaden in precej visok greben; bujen in gost rep; perje ob vratu pa je srebrno-belo.

Poleg navedenih je še nekaj plemen dobrih jajčaric, ki pa ne pridejo v poštev.

To so priznane in dobre jajčarice, ki nam osobito po zimi dajo mnogo jajec. Ta plemena vsakemu priporočam najtopleje. Povsod mi hvalijo gospodinje najbolj italijanke; vsaka, ki je to pleme vpeljala, trdi, da ga ne opusti več.

Mnogo pa jih je in to zlasti novincev-perutninarjev, ki so zaljubljeni v lepa in velika plemena, ne meneč se za korist, ki naj jo donasajo v gospodinjstvu dobre jajčarice. V gospodinjstvu se lotimo koristnih, druge pa pustimo sportsmanom.

Zupan.

Vestnik Zadružne Zveze.

Poučni tečaj, ki ga je Zadružna Zveza priredila v Ljubljani v času od 1. do 5. avgusta t. l., je dobro uspel. Udeležnikov je bilo 19. Na tečaju sta poučevala tajnik Kralj in revizor Kramaršič. Med tečajem se je priredil izlet v Št. Vid nad Ljubljano, kjer so si udeležniki ogledali ondoto mizarsko zadrugo in knezoškofijske zavode, po sklepu tečaja pa so si ogledali tobačno tovarno v Ljubljani.

Zadružni tečaj za učitelje se je ob istem času vršil na Grmu ob priliki tritedenskega poljedelskega tečaja, katerega je nalašč za učitelje priredil deželni odbor kranjski. Na tem tečaju, ki je trajal teden dni, so poučevali nadrevizor Pušenjak, zadružni komisar dr. L. Pogačnik in deželni živinorejski nadzornik J. Rataj.

Osebna vest. Načelstveni ravnatelj Ivan Traven in tajnik Anton Kralj sta odšla na daljše poučno potovanje, s katerega se vrneta proti koncu meseca avgusta.

Štajerske članice opozarjamo na brošuro, ki jo je izdala Osrednja zadruga za vnovčenje živine in pospeševanje živinoreje v Mariboru. Knjižica obsega nekaj črtic o važnosti živinoreje sploh in o važnosti skupne prodaje živine. Dalje se govori v njej o ustroju in pomenu zgoraj imenovane Osrednje zadruge za vnovčenje živine v Mariboru in prinaša tudi njena pravila. Kdor se hoče poučiti o zadružni prodaji živine in se zanima za to, pri nas še novo vrsto kmetijskega zadružništva, naj seže po tej knjižici, ki se dobiva pri zgoraj imenovani osrednji zadruzi v Mariboru.

Zadružni pregled.

Drugi avstrijski kmetijski zadružni shod se bo vršil, kakor je sedaj končno določeno, dne 14. in 15. septembra letošnjega leta. Shod

sklicuje Splošna zveza avstrijskih kmetijskih zadrug. Dan poprej se vrši konferenca revizorjev v prostorih dunajske kmetijske družbe, dočim se vrši zadružni shod v dvorani nižje-avstrijskega deželnege zbora, I. Herrengasse 13. Dne 16. in morda še 17. septembra si bodo udeležniki lahko ogledali razne zadružne in druge kmetijske naprave v dunajski okolici. Zadružnega shoda se morejo udeležiti tudi druge kmetijske zadruge in društva.

Mednarodni kmetijski kongres se bo prihodnje leto vršil v Madridu, kakor je sklenila komisija, kateri je poverjena naloga, da vodi potrebne predpriprave. Protektorat je prevzela španska vlada. Zborovalo se bo v sekcijah in sicer o narodnem gozdarstvu, statistiki, gozdarstvu, sadjereji, živinoreji, umetnih gnojilih in zemljemerstvu.

Zadružna Zveza v Celju je koncem I. 1909 štela 139 zadrug, dočim jih je bilo leto prej pri njej včlanjenih 163. Na Štajerskem je imela 86 zadrug, na Kranjskem 24, na Koroškem 8 in 21 na Primorskem. Med njimi je bilo 69 rajfajznovk, 40 hranilnic in posojilnic „mešanega ustroja“, 12 mlekarških, 5 kletarskih in sadjarških in 8 drugih zadrug ter 8 konsumnih društev. Njen denarni promet je znašal v letu 1909 K 15.446.083 (napram K 15.322.282 v prejšnjem letu), pri čemer je imela K 31.622 čistega dobička, ki se je na njenem občnem zboru dne 12. maja t. l. odkazal ves rezervnemu zakladu, ki znaša sedaj K 68.837. Deležem se je sklenilo dati $4\frac{1}{2}\%$ obresti. Deležev je bilo vplačanih po 1000 K 106, po 100 K 67, 10 pa po 10 K, skupaj 113.360 K. Na mesto dosedanjega predsednika Mihaela Vošnjak je bil izvoljen mariborski odvetnik dr. Rosina, ki je že več časa deloval v zvezi kot podpredsednik, za I. podpredsednika je bil izbran dr. Vekoslav Kukovec, za II. podpredsednika pa dr. Josip Vrečko.

Osrednja blagajna koroških kmetijskih zadrug s sedežem v Celovcu je letos slavila desetletnico svojega obstoja. Ob pričetku svojega delovanja je štela 13 rajfajznovk, sedaj ji je pridruženih 73 zadrug z okoli 6500 člani. V ustanovnem letu je znašal njen promet K 541.431, v I. 1909 pa K 15.527.893. Rezervni zaklad znaša K 16.140. Osrednja blagajna posluje s svojimi članicami od svoje ustanovitve naprej z $\frac{1}{4}\%$, z zasebnimi in drugimi pravnimi osebami pa z $\frac{1}{2}\%$ obrestne razlike. Zanimivo je, da je v teku teh desetih let odstopila od

blagajne samo ena zadruga. Kot predsednik deluje pri osrednji blagajni od prvega početka msgr. Weiss. Celokupni promet vseh 69 zadrug koncem I. 1909 je znašal K 26.250.280. Pri teh zadrugah je bilo naloženo K 10.749.196, dočim so imele razposojenih K 7.475.036.

Osrednja perutninarska zadruga je imela svoj II. redni občni zbor dne 8. avgusta. Predseduje č. g. prelat Kalan. Gosp. Legvart poroča o delovanju zadruge, ki je razširjevala dobra plemena potom prodaje jajec za valjenje in oddaje petelinov in kokoši za pleme po znižani ceni. Ustanovila se je tudi podružnica na Vrhniki, ki povoljno deluje. Poročilo načelstva in nadzorstva se vzame na znanje, računski zaključek pa se odobri.

Nadučitelj Zupan predlaga spremembo pravil in sicer §§ 27, 29, 31, 32, 35 in 37.

Vse predlagane spremembe sprejme občni zbor enoglasno, ker je upanje, da bode poslovanje sedaj najjednostavnejše in obenem uspešnejše.

Ravno ta dan je bila seja odbora osrednje perutninarske zadruge. Glavna točka dnevnega reda je bila razprava o nameravani razstavi perutnine, kjer se je določil sledeči program:

Osrednja perutninarska zadruga v Ljubljani priredi letos v nedeljo in ponedeljek, to je 18. in 19. septembra v Kandiji pri Novem mestu v zvezi s premovanjem perutnine

perutninarsko razstavo.

Namen razstave je:

1. Pokazati našim gospodarjem napredek perutninarstva na Kranjskem v sedanjih desetih letih.

2. Spodbujati v ljudstvu zanimanje za napredovanje v perutninarstvu.

3. Pokazati plemena, ki se priporočajo za naše razmere.

4. V razstavo se pripuščajo kokoši, gosi, race in purani domačega in tujega plemena, katere je prijaviti najkasneje do 1. septembra.

5. Razstava perutnine bo združena z razstavo perutninarskega orodja.

6. Za lepe živali so določena sledeča darila: 5 po 20 K, 10 po 10 K in 20 po 5 K.

7. Izmed kokoši se premujejo v prvi vrsti domače, laško in sulmtalsko (štajersko) pleme.

8. Perutnino je razstaviti v ličnih kurnikih in jo je poslati do sobote popoldne, to je do 17. septembra na naslov „Perutninarska razstava v Kandiji pri Novem mestu“.

9. Na vsaki pošiljlatvi mora biti ime razstavljalca na vidnem prostoru.

10. Razstava traja dva dni, 18. in 19. septembra in sicer v nedeljo od 8. ure zjutraj do 6. ure zvečer, v ponedeljek pa od 8. ure zjutraj do 2. ure popoldne.

11. Darila se razdele v nedeljo popoldne, to je 18. septembra ob 4. uri na razstavišču.

12. Po premovanju je predavanje o perutninarstvu na licu mesta.

13. Vstopnina je v nedeljo 20 vinarjev za osebo.

K obilni vdeležbi vabi odbor.

K temu programu dodam še nekaj pojasnil. Živali je poslati v zadostno prostornem in visokem kurniku, da ne čepi žival stisnjena, ampak se lahko giblje in obrača, da pride do dobrega vtisa.

Najpripravnejše je razstaviti kokoši v sledečem razmerju: 1:2 ali 1:3; to se pravi jeden petelin in dve kokoši ali jeden petelin in tri kokoši.

Razstavljalac plača sam poštino tja in nazaj, za krmljenje pa skrbi odbor.

Mladih piščet ni pošiljati v razstavo, ker se ne more določiti končen efekt živali, ko bo dorasla; zato je poslati le dorele in že popolnoma razvite.

To bo prva razstava, katero priredi perutninarska zadruga, tej pa slede druge po raznih krajih Kranjske. Na ta način bomo najprej prišli do tega, da zainteresujemo širše sloje za naše perutninarstvo. Zupan.

Temeljita razsodba. Naslednja dogodbica se je sicer pripetila na Nemškem, vendar bi se lahko pripetila tudi v Avstriji, kjer se z veliko vnašamo posnema vse, kar se dela onkraj črno-zlatih mej. Stvar pa je taka le. Neka tvrdka na Vzhodnem Pruskem je bila nekemu posestniku prodala večjo množino Tomaževe žlindre. Dotični posestnik je menil, da ima blago kakih 13 do 14 odstotkov v citronski kislini raztopljive fosforne kisline, ki edina kaj zaleže kot gnojilo. Toda izkazalo se je, da ne malo začudenje dotičnega posestnika, da ni v Tomaževi žlindri prav nobene gnojilne snovi. Prevarani posestnik gre k sodnji in vloži tožbo proti tvrdki. Toda kaj napravi sodnija? Tožbo zavrne in utemelji zavrnitev sledeče: „V tem slučaju ima prejeto blago z naročenim blagom mnogo bistvenih lastnostij skupnih po zunanosti in drugi kakovosti. Manjka mu kot gnojilo sicer

zelo bistvena, da, najbolj bistvena lastnost Tomaževe žlindre, namreč vsebina v citronski kislini raztopljive fosforne kisline, ki sploh pride v poštev. Vkljub temu pa meni sodnija, da se temu blagu ne more odreči lastnost Tomaževe žlindre. Gre sicer za skoraj ničvredno, ali celo za popolnoma ničvredno Tomaževo žlindro, toda vendar le za Tomaževo žlindro.“ — O tem se je poročalo pri zborovanju kmetijskih zadrug za Vzhodno Prusijo, kjer je ta naravnost neverjetna razsodba vzbudila obče ogorčenje. V smislu te razsodbe bi se posneto mleko lahko prodajalo za sveže mleko, ne da bi kupec mogel zahtevati kakšno odškodnino. Kajti posneto mleko ima po svoji zunanosti in po drugih lastnostih mnogo skupnega s svežim mlekom. Res mu sicer manjka bistvene lastnosti svežega mleka, namreč tolščobe. Toda vkljub temu bi šlo — po razlagi pruske sodnije — za sicer skoraj ničvredno sveže mleko, ali vendar le za sveže mleko. S kmetom, ki bi tako mleko prodajal, bi se seveda vse drugače postopalo. Ali nekaj drugega uči opisani dogodek, namreč: Kadar kupuješ umetna gnojila, obrni se vedno do kakšne zadruge ali podružnice kmetijske družbe, kjer ti bodo postregli vedno z zajamčeno pristnim blagom. Drugače se ti utegne kaj lahko pripetiti, da boš imel občutno škodo in če boš hotel po pisarnah iskati pravice, se nadalje utegne zgoditi, da se zaradi tvojih sitnarij neprostoovoljno proslavi kak sodnik, kakor se je zgodilo na Pruskem. Vsem tem neprimlikam se lahko izogneš, če kupuješ gnojila tam, kjer ti dajo pošteno blago.

Gospodarske drobtine.

Osmi avstrijski vinarski kongres se vrši od 5. do 10. septembra t. l. na Dunaju. S tem kongresom so združena ne-le razna važna, avstrijsko vinarstvo zadevajoča strokovna posvetovanja in zborovanja, ampak tudi gotovo jako poučna mednarodna razstava vinarskih in kletarskih strojev, potrebščin in znanstvenih pripomočkov.

Obenem so s kongresom združeni razni izleti v velike dunajske kleti itd.

Tega kongresa se lahko udeleži vsak interesent, ako se poprej zglaš pri avstrijskem državnem vinarskem društvu, oz. pri njegovem poslovodstvu v Kremsu.

Kongresnim referentom za vinarske zadeve je bil izvoljen c. kr. vinarski nadzornik B. Skallycky v Rudolfovem, ki daje prostovoljno tudi tozadevna pojasnila.

Ker se v tem času vrši na Dunaju tudi še mednarodna lovska razstava, je pričakovati tem večje vdeležbe, ker si interese lahko obe razstavi hkrati ogledajo. Kakor znano, daje južna železnica pavodom lovske razstave izletnikom na Dunaj znaten popust pri vožnji.

Želeti je, da je Kranjska na kongresu častno zastopana, da pokaže, da se zanima za važne vinarske zadeve. Pokažimo, da Kranjci — nismo zaspanci! Komur je mogoče, naj se torej 5. septembra poda na cesarski Dunaj.

Program delitve premij za govejo živino, ki bo v ponedeljek, 19. septembra 1910 v Kandiji pri Novem mestu na ondotnem semnjišču. Namen razstavi in delitvi premij je: a) Da se živinorejci tega okraja s primerjanjem goved vzpodbudijo za napredek živinoreje in se o nji pouče, b) da se razvidi uspeh, ki se je zlasti z državno in z deželno podporo dosihdob dosegel pri reji naše domače goveje živine. 1. Pravico do premij imajo vsi živinorejci iz političnega okraja Novomesto. 2. Do devetih dopoldne mora vsa živina biti na mestu razstave, in sicer posebej junci, posebej telice in posebej krave, za ograjo privezane. Vsak lastnik mora skrbeti, da ima njegova živina hlapca ali dekle, ki ji streže. 3. Da živina more biti deležna premije, mora najmanj že pol leta biti lastnina tistega gospodarja, ki jo razstavi. To mora razstavnik dokazati s spričevalom svojega županstva. 4. Može, ki bodo sodili o premovanju živine, se izbero po dotičnem predpisniku c. kr. ministrstva za kmetijstvo in se morajo ravnati po predpisih, za to določenih. 5. Kdor je premijo dobil, se mora s posebnim pismom zavzeti, da spolni vse, kar velewa omenjeni ministrski predpisnik, ter da obdarovano plemensko žival najmanj eno leto obdrži za pleme. 6. V razstavo se pripuščajo: a) biki, od pol leta starosti naprej, b) breje telice, ki so najmanj 2 leti stare, c) molzne krave, ki so imele eno, dve, tri, kvečjemu 5 telet. K premovanju je dopuščena goved enobarvne in pisane pasme in živali domače reje. 7. Za lepo živino so določene naslednje premije: I. za biki 20 premij, in sicer ena 70, ena 50, ena 40, ena 30, 6 po 20 in 10 po 10 kron. II. za krave 15 premij, in sicer ena 50, ena 40, ena 30, 6 po 20 in 6 po

10 kron, III. za breje telice 15 premij, in sicer ena 50, ena 40, ena 30, 6 po 20 in 6 po 10 K. Posestnikom, ki pripeljejo k premovanju v vseh oddelkih najlepšo skupino goved, sme presojevalni odbor prisoditi vrh gorenjih premij tudi priznansko diplomu za umno živinorejo in v posebnem slučaju še izredno posebno premijo. S seboj je treba prinesiti živinske potne liste! — Glavni odbor c. kr. kmetijske družbe kranjske.

V Ljubljani, 10. avgusta 1910.

Francišek Povše, Gustav Pirc,
predsednik. ravnatelj.

Pozor pred nakupom! Poroča se nam, da neka monakovska tvrdka vpeljava umetnega gnojila „Phonolith“ napačno tudi „Kalistilikat“ imenovano, pri avstrijskih kmetovalcih potom cirkularov (reklame) močno propagira.

Ker je znano, da to mineralno gnojilo le neznatne količine (2 do 3%) kalija v nerazkropljivem stanju (obliki) vsebuje, je opravičena bojazen, da bi z nakupom „Phonolitha“ bili posebno mali kmetovalci občutno oškodovani.

Da bi bilo zadrugam ali posameznikom kaj znanega, da se v njih okolišu z uspehom propagira vpeljava „Phonolitha“, bi prosili, da se nam to sporoči.

V položaju smo v tej zadevi podati obširna pojasnila, hočemo pa s temi toliko časa počakati, da dobimo od svojih zadrug autentična poročila.

R—r.

Književnost.

Poslovnik za nadzorstvo. Sestavil Vlad. Pušenjak. V tej, 18 strani obsegajoči knjižici je zbral našim zadrugnim krogom že po drugih svojih spisih znani strokovnjak, g. nadrevizor Vl. Pušenjak vse, karkoli je potrebno, da vedo člani nadzorstev o svojih pravicah in dolžnostih. Razpravlja se tu v poljudni, lahko umljivi obliki najprej o določbah zadrugnega zakona, ki zadevajo nadzorstvo, potem sledi pouk o sejah nadzorstva samega in skupnih sejah načelstva in nadzorstva, kako naj predsednik nadzorstva poroča pri sejah, kako naj se pregledujejo knjige in blagajna in se sploh nadzoruje vse poslovanje in slednjič, kako naj se pregleduje računski zaključek. Končno govori na kratko o sodelovanju nadzorstva pri obligatorični reviziji. Knjižica se ozira pred vsem na praktične potrebe. Zato jo bodo s pridom lahko vzeli v roke tudi taki člani nadzorstev, ki še niso za-

dostno poučeni o svojih dolžnostih in o načinu, kako naj te dolžnosti izvršujejo. Knjižico najtoplejše priporočamo vsem zadrugam v nakup. Vsaka zadruga naj bi si omislila vsaj toliko izvodov, kolikor članov šteje njeno nadzorstvo, tako da dobi vsak član nadzorstva v roke po en izvod. Dobiva se pri Zadrugi Zvezi v Ljubljani.

Razglas

o sprejemu gojenk v **gospodinjstvo šolo** c. kr. kmetijske družbe kranjske v Ljubljani.

Meseca oktobra se otvori trinajsti tečaj gospodinjstva šole, ki bo trajal 12 mesecev. Gojenke morajo stanovati v zavodu, ki je pod vodstvom č. gg. sester iz reda sv. Frančiška. Zavod je v posebnem poslopju poleg Marijanišča na Spodnjih Poljanah v Ljubljani.

Pouk, ki je slovenski in brezplačen, zavzema p. leg. veronka, vzgojeslovja, zdravoslovja, ravnanja z bolniki, spisa in računstva vse one predmete, ki jih mora umeti vsaka dobra gospodinja, zlasti se pa poučuje teoretično in praktično o kuhanju, šivanju (ročnem in strojnem), pranju, likanju, živinoreji, mlekarstvu, vrtnarstvu itd. Gojenke se istotako vežbajo v gospodinjstvem knjigovodstvu ter v ravnanju z bolniki in z bolno živino.

Gojenke, ki se žele učiti nemškega jezika, dobe v tem predmetu brezplačen pouk in priliko, da se v enem letu zadosti privadijo nemškemu jeziku.

Gojenka, ki bo sprejeta v zavod, plača na mesec za hrano, stanovanje, kurjavo, razsvetljavo, perilo, t. j. sploh za vse, 30 K, ali za ves tečaj 360 K. Vsaka gojenka mora prinesiti po možnosti naslednjo obleko s seboj: Dve nedeljski obleki, tri obleke za delo, dva para čevljev, nekaj belih in barvanih jopic za ponoči, štiri barvana spodnja krila, dve beli spodnji krili, šest srajc, šest parov nogavic, 10 do 12 žepnih robcev, šest kuhinjskih predpasnikov in tri navadne predpasnike. (Predpasniki za delo se tudi priskrbe v zavodu proti plačilu.) Če ima ktera več obleke, jo sme prinesiti s seboj.

Deklice, ki hočejo vstopiti v gospodinjstvo šolo, morajo:

1. dovršiti že 16. leto; le izjemoma, v posebnega ozira vrednih slučajih se more dovoliti sprejem mlajših učenk;
2. znati čitati, pisati in računati;
3. predložiti zdravniško spričevalo, da so zdrave;
4. predložiti obvezno pismo staršev ali varuha, da plačajo vse stroške;
5. zavezati se, da bodo natančno in vestno izvrševale vsa dela, ki se jim nalože, ter da se bodo strogo ravnale po hišnem redu.

Prošnje za sprejem, ki jim je priložiti šolsko in zdravniško spričevalo ter obvezno pismo staršev, oziroma varuha, naj se pošljejo

do 10. septembra t. l.

glavnemu odboru c. kr. kmetijske družbe kranjske v Ljubljani.

V prvi vrsti se v gospodinjstvo šolo sprejemajo deklice, ki imajo domovinsko pravico na Kranjskem; če bo pa v

šoli prostora, se bodo sprejemale tudi prosilke iz drugih dežel.

Glavni odbor c. kr. kmetijske družbe kranjske.
V Ljubljani, dne 31. julija 1910.

Vabilo na redni občni zbor

Proseško kontovelske posojilnice in hranilnice,

registrovane zadruge z neomejeno zavezo

na Proseku,

ki se vrši dne 21. avgusta 1910 ob 4. uri popoldne v Društvenih prostorih (g. Drag. Stareca) na Proseku

Dnevni red:

1. Poročilo načelstva.
2. Potrjenje letnih računov za leto 1909.
3. Poročilo o izvršeni reviziji
4. Volitev načelstva in nadzorstva.
5. Slučajnosti.

Ako bi ta občni zbor ob navedeni uri ne bil sklepčen, vrši se pol ure pozneje drug občni zbor ravno na istem mestu in z istim dnevnim redom, ki bo veljavno sklepal ne glede na število članov.

Vabilo na redni občni zbor

Prve žebjarske in železo-obrtne zadruge v Kropi in Kamnigori,

registrovane zadruge z neomejeno zavezo,

kateri se bode vršil v soboto dne 3. septembra 1910 ob

2. uri popoldne v zadrugi prostorih v Kropi

1. Čitanje in odobrenje zapisnika o zadnjem občnem zboru.
2. Odobrenje letnega računa in sklepanje o razdelitvi čistega dobička
3. Volitev članov načelstva.
4. Volitev članov nadzorstva.
5. Volitev veščakov za pregledovanje poslovanja in pooblaščenec za vodstvo pravi proti članom načelstva.
6. Revezijsko poročilo
7. Določanje najvišje meje, do katere se sme zadruga v primeri z lastnim premoženjem zadolžiti
8. Določitev obrestne mere in odpovednih rokov za izposojila članov.
9. Nakup nepremakljivega imetja.
10. Določanje pristopnine.
11. Odobritev službenega reda za uradnike.
12. Izvolitev prokuristov.

K obilni udeležbi vabi člane Načelstvo.

Ako bi občni zbor ne bil sklepčen, se skliče čez osem dni drug občni zbor, ki bo sklepal brez ozira na število vdeležnikov.

Vabilo na redni občni zbor

Hranilnice in posojilnice na Gojzdu,

reg. zadruge z neomejeno zavezo

ki se bo vršil dne 28. avgusta 1910 ob pol 4. uri popoldne v prostorih župnišča.

Dnevni red:

1. Čitanje in odobrenje zapisnika o zadnjem občnem zboru.
2. Poročilo načelstva.
3. Potrjenje računskega zaključka za leto 1909.
4. Volitev načelstva
5. Volitev nadzorstva.
6. Poročilo o izvršeni reviziji.
7. Slučajnosti.

Načelstvo